

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติด้านการวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม ในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา สตรีที่ตกเป็นตัวอย่างเป็นทั้งหมดคือสตรีวัย ๑๕-๔๔ ปี ที่สมรสแล้วและกำลังอยู่กินกับสามี ๑,๐๓๕ คน โดยแยกเป็นสตรีไทยพุทธ ๕๑๔ คน สตรีไทยมุสลิม ๕๒๑ คน ปัจจัยที่นำมาศึกษา คือปัจจัยทางด้านประชากร ได้แก่อายุของสตรีและสามี, อายุแรกสมรส, ระยะเวลาสมรส, จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่, ความต้องการบุตรเพิ่มและจำนวนบุตรในอุดมคติ และปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ โครงสร้างของครอบครัว, การศึกษาของสตรีและสามี, อาชีพของสตรีและสามี, และรายได้ของครอบครัว ในการศึกษาได้แยกศึกษาเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑) ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว โดยไม่คำนึงถึงตัวแปรอื่น ๆ ในเวลาเดียวกัน ซึ่งความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว ได้นำมารวมกันเป็นตัวแปรตามตัวเดียว เพื่อเป็นกรณีของการวางแผนครอบครัว โดยจำแนกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ทราบและใช้, ทราบแต่ไม่ใช้ และไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัว นอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงความแตกต่างของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัว เมื่อมีลักษณะทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่เท่า ๆ กัน

๒) ศึกษาตัวแปรอิสระ ๔ ตัวพร้อมกัน ที่มีความสัมพันธ์ต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว (Multivariate analysis) โดยตัดสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้ออกจาก การวิเคราะห์ เพื่อดูว่าปัจจัยใดจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อสตรีที่ทราบแล้วใช้หรือไม่ใช้การวางแผนครอบครัว และเปรียบเทียบว่าปัจจัยที่เหมือน ๆ กันจะมีผลต่อการทราบและใช้การวางแผนครอบครัวอย่างไรระหว่างสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม

ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว

สตรีไทยพุทธมีความรู้ด้านการวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีไทยมุสลิม คือร้อยละ ๔๕.๑ และ ๔๖.๖ วิธีที่รู้จักกันมากที่สุดทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม คือ ยาเม็ดคุมกำเนิด สำหรับการใช้การวางแผนครอบครัวนั้น สตรีไทยพุทธกำลังใช้วิธีใดวิธีหนึ่งอยู่มากกว่าสตรีไทยมุสลิมเท่าตัว คือร้อยละ ๔๖.๗ และ ๒๓.๐ และวิธีที่นิยมใช้กันแพร่หลาย คือการหลั่งนอก ช่องคลอด ซึ่งเหมือนกันทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม เมื่อนำความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมารวมกัน เป็นตัวแปรตัวเดียว พบว่าสตรีไทยมุสลิมทราบแต่ไม่ใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีไทยพุทธ คือ ร้อยละ ๖๓.๕ และ ๔๘.๔ เช่นเดียวกับสตรีที่ไม่ทราบและไม่ใช้การวางแผนครอบครัวก็มากกว่า คือร้อยละ ๑๓.๔ และ ๔.๕ ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวแบ่งออกเป็น

๑) ปัจจัยทางด้านประชากร

อายุของสตรีและสามี พบว่าอายุของสตรีไทยพุทธมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่สตรีที่มีอายุน้อยจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีที่มีอายุมากกว่า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน สำหรับอายุของสามีสตรีไทยพุทธ, อายุของสตรีและสามีสตรีไทยมุสลิม ไม่พบความสัมพันธ์ดังกล่าว และสตรีไทยมุสลิมที่มีอายุเท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญ

อายุแรกสมรส จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า อายุแรกสมรสมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวน้อยมากทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมและไม่มีความสำคัญ เพราะอายุแรกสมรสที่แตกต่างกันไม่ทำให้สตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกัน ยกเว้นสตรีที่มีอายุแรกสมรสสูงตั้งแต่ ๒๕ ปีขึ้นไปจึงจะเห็นได้ชัด ดังนั้นจึงไม่สามารถจะสรุปตามสมมติฐานที่มีอายุแรกสมรสต่ำน่าจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่มีอายุ

แรกสมรสสูง แต่สำหรับสตรีไทยมุสลิมที่มีอายุแรกสมรสเท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้ และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นสตรีที่มีอายุแรกสมรสน้อยกว่า ๑๕ ปี

ระยะเวลาสมรส พบว่า ระยะเวลาสมรสของสตรีมีความสัมพันธ์กับความรู้ และการใช้การวางแผนครอบครัวน้อยมากทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมและไม่มีนัยสำคัญ จึงไม่สามารถจะสรุปตามสมมติฐานได้ว่า สตรีที่มีระยะเวลาสมรสน้อยน่าจะมีความรู้ และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรสมาก แต่สำหรับสตรีไทยมุสลิมที่มีระยะเวลาสมรสเท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญทุกกลุ่มระยะเวลาสมรส ยกเว้นสตรีในกลุ่มระยะเวลาสมรสที่น้อยกว่า ๕ ปี และตั้งแต่ ๒๕ ปีหรือมากกว่า

จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ พบว่า จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่มีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม แต่ความสัมพันธ์นี้จะเห็นได้ชัดเจนในสตรีไทยพุทธมากกว่าสตรีไทยมุสลิม เพราะจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ที่แตกต่างกัน ทำให้สตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดกว่าสตรีไทยมุสลิม ดังนั้นความสัมพันธ์นี้จึงมีนัยสำคัญเฉพาะในสตรีไทยพุทธ ทำให้เป็นไปตามสมมติฐานที่ว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตมากจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่น้อย เฉพาะในสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมที่มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตเท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นสตรีที่ยังไม่มีบุตรเลย

ความต้องการบุตรเพิ่ม พบว่า ความต้องการบุตรเพิ่มมีความสัมพันธ์กับความรู้ และการใช้การวางแผนครอบครัวทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม แต่ความต้องการบุตรเพิ่มของสตรีไทยพุทธมีความสัมพันธ์อย่างมากกับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว

และมากกว่าของสตรีไทยมุสลิม โดยที่สตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มอีกและสตรีที่ยังไม่แน่ใจว่าจะยังต้องการบุตรเพิ่มอีกหรือไม่ สำหรับสตรีไทยมุสลิมก็พบความสัมพันธ์ในลักษณะ เช่นเดียวกัน แต่สตรีไทยพุทธมีความแตกต่างเห็นได้ชัดกว่า จึงทำให้มีความสัมพันธ์มากกว่า ดังนั้นจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่กล่าวไว้ว่าสตรีที่มีความต้องการบุตรเพิ่มจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวต่ำกว่าสตรีที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่ม และสตรีไทยมุสลิมที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มเหมือนกับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับสตรีที่ต้องการบุตรเพิ่มหรือยังไม่แน่ใจว่าต้องการเพิ่มอีกหรือไม่ จะไม่พบความแตกต่างในหมู่สตรีที่ทราบและใช้การวางแผนครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญ

จำนวนบุตรในอุดมคติ พบว่า จำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวน้อยมากและไม่มีนัยสำคัญ ทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม จึงไม่สามารถจะสรุปตามสมมติฐานที่ว่า สตรีที่มีจำนวนบุตรในอุดมคติมาก จะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีที่มีจำนวนบุตรในอุดมคติน้อยกว่า สำหรับสตรีไทยมุสลิมที่มีจำนวนบุตรในอุดมคติเท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญทุกระดับจำนวนบุตรในอุดมคติ

๒) ปัจจัยทางค่านิยมเศรษฐกิจและสังคม

โครงสร้างของครอบครัว จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า โครงสร้างของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม โดยที่มีความแตกต่างของระบบครอบครัวของสตรีไทยมุสลิม ทำให้สัดส่วนของสตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างชัดเจนมากกว่าสตรีไทยพุทธ แต่ความสัมพันธ์นี้ไม่มีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงไม่สามารถจะสรุปตามสมมติฐานที่ว่า สตรีที่อยู่ในระบบครอบครัวเดี่ยว จะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่อยู่ในระบบครอบครัว

ขยาย และสตรีไทยมุสลิมที่อยู่ในระบบครอบครัว เหมือนกับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญ

การศึกษาของสตรีและสามี พบว่า การศึกษาของสตรีมีความสัมพันธ์กับความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญ เฉพาะในสตรีไทยมุสลิมซึ่งจะเห็นความสัมพันธ์ชัดเจนกว่าสตรีไทยพุทธมาก แสดงว่าการศึกษาของสตรีไทยมุสลิมมีอิทธิพลต่อความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีไทยพุทธ โดยที่สตรีที่มีการศึกษาจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีที่ไม่มีการศึกษา เมื่อพิจารณาการศึกษาของสามีก็พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ เฉพาะการศึกษาของสามีสตรีไทยพุทธ เพราะการศึกษาของสามีสตรีไทยพุทธมีผลต่อความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่าง เห็นได้ชัดเจนกว่าการศึกษาของสามีสตรีไทยมุสลิม และสตรีไทยมุสลิมที่มีระดับการศึกษาเท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญ

อาชีพของสตรีและสามี สรุปได้ว่า อาชีพของสตรี (หรือสามี) มีความสัมพันธ์กับความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญ เฉพาะสตรีไทยมุสลิม โดยที่อาชีพของสตรี (หรือสามี) ไทยมุสลิมมีความสัมพันธ์มากกว่าสตรีไทยพุทธ แสดงว่าอาชีพมีอิทธิพลต่อความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมาก โดยที่สตรี (หรือสามี) ที่มีอาชีพเกษตรกรรมจะมีผลทำให้สตรีมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรี (หรือสามี) ที่มีอาชีพอื่นที่ไม่ใช่การเกษตรกรรม ซึ่งคงเนื่องมาจากสภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งเด็กยังเป็นหน่วยทางเศรษฐกิจ เป็นแรงงานสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้น การที่จะใช้การวางแผนครอบครัวก็ยังเป็นสิ่งที่ไม่ค่อยจำเป็นนักก็อาจเป็นไปได้และ เมื่อพิจารณาถึงสตรีไทยมุสลิมที่มีอาชีพเหมือน ๆ กับสตรีไทยพุทธจะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เกษตรกรรม

รายได้ของครอบครัว

พบว่า รายได้ครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวน้อย และไม่มีนัยสำคัญจึงไม่สามารถจะสรุปได้ว่า รายได้ของครอบครัวที่แตกต่างกันจะทำให้สตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกัน ดังนั้นสมมติฐานนี้จึงเป็นไปได้เฉพาะในสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมที่มีระดับรายได้เท่า ๆ กับสตรีไทยพุทธ จะมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวน้อยกว่าสตรีไทยพุทธอย่างมีนัยสำคัญทุกระดับรายได้

สรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ละตัวกับความรู้ และการใช้การวางแผนครอบครัว พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีค่าความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา (γ) สูงสุด และมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านปัจจัยทางประชากร คือ ความต้องการบุตรเพิ่ม ซึ่งเหมือนกันทั้งสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม ส่วนปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น พบว่า ในกลุ่มสตรีไทยพุทธคือการศึกษาของสามี แต่สำหรับกลุ่มสตรีไทยมุสลิมนั้นการศึกษาของสตรีมีความสัมพันธ์ต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวมากที่สุด ซึ่งคงจะเนื่องมาจากเหตุผลอย่างหนึ่งคือ โดยทั่วไปแล้วสตรีไทยมุสลิมมักจะไม่เข้าเรียนในโรงเรียน (การศึกษาในระบบ) ดังนั้นถ้ามีสตรีจากกลุ่มนี้เข้าไปรับการศึกษาในโรงเรียนหรือมีการศึกษาที่สูงขึ้น การศึกษาของสตรีกลุ่มนี้ จึงอาจจะมีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวอย่างมาก

ผลของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวกับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว อาจสรุปได้ดังตารางที่ ๓๔

ตารางที่ ๓๔ ตารางสรุปค่าของความสัมพันธ์ในทางเนื้อหา (แทนด้วยค่าของ Gamma)
และค่า P - Value ของ χ^2 - test ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ กับความรู้และการใช้
การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม

ตัวแปรอิสระ	สตรีไทยพุทธ		สตรีไทยมุสลิม	
	ค่า Gamma (γ)	P - Value ของ χ^2 - test	ค่า Gamma (γ)	P - Value ของ χ^2 - test
อายุของสตรี	**	* ๐.๐๐	๐.๐๑	๐.๐๗
อายุของสามี	**	๐.๐๗	๐.๐๐	๐.๐๔
อายุแรกสมรส	๐.๐๖	๐.๐๗	๐.๐๒	๐.๔๖
ระยะเวลาสมรส	๐.๐๔	๐.๐๓	๐.๐๒	๐.๐๒
จำนวนบุตรที่มีชีวิต	๐.๒๕	* ๐.๐๐	๐.๑๔	๐.๑๕
ความต้องการบุตรเพิ่ม	๐.๓๑	* ๐.๐๐	๐.๑๒	* ๐.๐๑
จำนวนบุตรในอุดมคติ	๐.๐๒	๐.๓๖	-๐.๐๔	๐.๒๕
โครงสร้างของครอบครัว	๐.๑๑	๐.๓๑	๐.๑๗	๐.๐๕
การศึกษาของสตรี	๐.๑๐	๐.๐๕	๐.๔๖	* ๐.๐๐
การศึกษาของสามี	๐.๔๑	* ๐.๐๑	๐.๐๕	๐.๐๓
อาชีพของสตรี	๐.๑๘	๐.๐๕	๐.๓๑	* ๐.๐๑
อาชีพของสามี	๐.๑๐	๐.๒๖	๐.๔๓	* ๐.๐๐
รายได้ครอบครัว	๐.๑๒	๐.๐๗	๐.๐๔	๐.๕๐

* เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

** ไม่สามารถพิจารณาจากค่า Gamma ได้

ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อสตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัว

จากการศึกษาครั้งนี้ สรุปได้ว่าตัวแปรอิสระทั้ง ๔ ตัวแปร มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำให้การทำนายหรืออธิบายถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อสตรีที่มีความรู้แล้วใช้หรือไม่ใช้การวางแผนครอบครัวอยู่ในระดับที่ต่ำมาก อย่างไรก็ตามพอจะได้แบบแผนของสตรีที่มีความรู้แล้วใช้หรือไม่ใช้การวางแผนครอบครัวว่า ตัวแปรอิสระใดที่มีอิทธิพลมากที่สุด พบว่า สตรีไทยพุทธนั้นความต้องการบุตรเพิ่ม เป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่สุด รองลงมาคือรายได้ของครอบครัวและอายุของสตรี ส่วนสตรีไทยมุสลิมนั้นจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่เป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่สุด รองลงมาคืออาชีพของสามี และจำนวนบุตรในอุดมคติ ดังนั้นน่าจะสรุปได้ว่าปัจจัยหรือตัวแปรที่เป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่สุดของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิม ในการที่มีความรู้แล้วใช้หรือไม่ใช้การวางแผนครอบครัวนั้น คือปัจจัยตัวเดียวกันหรือเหมือนกัน เพราะว่าทั้งความต้องการบุตรเพิ่ม และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่มีความสัมพันธ์ต่อกันสูงมาก ถ้าเปรียบเทียบตัวแปรอิสระตัวเดียวกันระหว่างสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมว่าจะมีอิทธิพลต่อสตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวแตกต่างกันอย่างไร พบว่าความต้องการบุตรเพิ่มของสตรีไทยพุทธมีอิทธิพลต่อสตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีไทยมุสลิม ในขณะที่อาชีพหลักของสามีสตรีไทยมุสลิมมีอิทธิพลมากกว่าอาชีพหลักของสามีสตรีไทยพุทธ

เมื่อพิจารณาถึงตัวแปรอิสระใด ในบรรดาตัวแปรทั้ง ๔ ตัวแปรจะมีอิทธิพลต่อการใช้วิธีที่มีประสิทธิภาพสูงหรือประสิทธิภาพต่ำของสตรีที่มีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัว พบว่าอาชีพของสามีสตรีไทยพุทธเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่สุด และยังมีตัวแปรอิสระอีก ๒ ตัวซึ่งมีอิทธิพลใกล้เคียงกับอาชีพของสามีมากที่สุดคือระยะเวลาสมรสและจำนวนบุตรที่มีชีวิต ส่วนสตรีไทยมุสลิมตัวแปรที่เป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่สุด คือ อายุของสตรี รองลงมาคือรายได้ ถ้าเปรียบเทียบตัวแปรอิสระที่เป็นตัวแปรเดียวกันระหว่างสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมว่าจะมีอิทธิพลต่อการใช้วิธีมีประสิทธิภาพสูงหรือประสิทธิภาพต่ำ พบว่า อาชีพของสามีสตรีไทยพุทธมีอิทธิพลต่อวิธีที่ไข่มากกว่าสตรีไทยมุสลิมอย่างเห็นได้ชัด สำหรับตัวแปรอิสระตัวอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากว่าการศึกษาคั้งนี้ เมื่อนำตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม มาพิจารณาที่ละตัวกับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัว พบว่า ตัวแปร บางตัวมีความสัมพันธ์กับความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญ แต่เมื่อนำตัวแปร อิสระหลาย ๆ ตัวมาพิจารณาพร้อม ๆ กัน พบว่า ตัวแปรเหล่านั้นไม่มีความสัมพันธ์ต่อสตรีที่มีความ รู้แล้วใช้หรือไม่ใช้การวางแผนครอบครัวก็แสดงว่า ปัจจัยทางด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคม ไม่สามารถจะอธิบายหรือทำนายปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดที่สำคัญต่อสตรีที่มีความรู้แล้วใช้หรือไม่ใช้การ วางแผนครอบครัว ดังนั้นจะต้องมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยทางด้านประเพณี, วัฒนธรรม และจิตวิทยา และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ แหล่งที่จะให้ความรู้และบริการด้านการ วางแผนครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบุคคลากร, วัสดุอุปกรณ์, ค่าใช้จ่ายและความสะดวกต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้ประชากรยอมรับการวางแผนครอบครัวมากขึ้น ซึ่งในการศึกษาคั้งนี้มีได้นำตัว แปรเหล่านี้มาศึกษา ดังนั้นจึงคิดว่า ถ้าผู้ใดสนใจจะศึกษาในเรื่องความรู้และการใช้การวางแผน ครอบครัวควรจะได้คำนึงถึงตัวแปรดังกล่าวด้วย